

ŠVIETIMO IR MOKSLO MINISTERIJA

MOKSLŲ TYSSIMO
PROGRAMA
PLUS

Projektas „Alternatyvus ugdymas švietimo sistemoje“

Projekto vykdytojas:

Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras

**PEDAGOGŲ RENGIMO PROGRAMOS MODULIS
„ALTERNATYVAUS UGDYMO FILOSOFINĖ PARADIGMA“**

2011, Vilnius

SANTRAUKA

Modulis yra skirtas pirmosios pakopos studijų programai. Prieš pasirinkdami šį modulį, studentai turi būti išklause filosofijos įvadą, didaktikos ir hodegetikos, pedagogikos istorijos, bendrosios ir raidos bei socialinės psichologijos kursus. Modulio apimtis yra 5 VPU arba 7 ECTS kreditai. Dalyko įsisavinimui skiriama 64(N) ir 30(I) auditorinių valandų: paskaitoms – 32(N) ir 12(I), seminarams – 16(N) ir 10(I), konsultacijoms – 16(N) ir 8(I). Savarankiškam darbui – 136(N) ir 170(I).

Modulis vertinimas baigiamuoju egzaminu raštu, trukmė 1,5 val., atsižvelgus į atliktas savarankiškas darbo užduotis. Egzamino metu studentams pateikiami du klausimai. Vertinimo kriterijus sudaro reikiamų žinių sukaupimas (vertinimo koeficientas – 0,2); žinių kūrybinis taikymas (vertinimo koeficientas – 0,2); atliktos savarankiško darbo užduotys: mokslinės literatūros analizavimas, dalyvavimas diskusijose, pranešimo parengimas (vertinimo koeficientas – 0,2); inovatyvaus sprendimo priėmimas (vertinimo koeficientas – 0,2); bendrosios kompetencijos (vertinimo koeficientas – 0,2).

Modulio tikslas – plėsti ir gilinti alternatyvios ugdymo filosofijos teorines bei praktines žinias, atskleidžiant jų formavimosi istorinę raidą ir ypatumus; ugdyti pažintines, funkcinės ir bendrąsias kompetencijas bei skatinti studentus jas nuolat tobulinti.

Modulis padės studentui suvokti, analizuoti, vertinti ir įprasminti alternatyvaus ugdymo filosofinę paradigmą realiame pedagoginiame procese.

Studijų modulis integruoja filosofinę ir edukologinę ugdymo paradigmą. Traktuojant ugdymo filosofiją, kaip konstituojančią pirmąją socialumą bei bendražmogiškuosius santykius, galima apibrėžti esminius alternatyvios ugdymo filosofinės paradigmos funkcionavimo struktūrinius komponentus bei išryškinti jos aksiologinius, ontologinius ir epistemologinius aspektus. Šie aspektai, veikiami socialinės-ekonominės, dvasinės ir kultūrinės sanklodos, nuolat keičiasi ir determinuoja ugdymo filosofiją. Filosofinė alternatyvaus ugdymo paradigma padeda atskleisti žmogaus būtį bei išryškinti asmens individualias veiklos bei elgsenos galimybes. Pliuralistinėje visuomenėje asmuo, kaip subjektas, priklauso keliems socialiniams laukams (šeimai, ugdymo institucijoms, darbovietai, visuomeninėms organizacijoms ir kt.). Šie laukai suponuoja asmeniui skirtingus vaidmenis ir veiklas, kurios neretai transformuoja subjektyvią tikrovę.

Ugdymo filosofijoje žmogaus egzistencija suvokiama kaip reikšmingas *ego cogito*, kuris sudaro prielaidas naujai konstruoti alternatyvaus ugdymo modelius, pagrįstus filosofinėmis

įžvalgomis, kurių realizavimui pasitelkiama savirefleksija, personalinių ir socialinių identitetų atpažinimas, dialogas su *Kitu* ir kitais.

Tendencinga šiuolaikinio holistinio požiūrio į visuomenę kritika ir modernaus bei postmodernaus mąstymo prielaidos edukologijos moksle keičia ugdymo proceso strategijas. Alternatyvaus ugdymo esminis uždavinys – padėti žmogui tapti tuo, kuo jis geba būti, kitaip tariant, aktualizuoti save socialiai reikšmingoje veikloje.

Parengtas modulis *Alternatyvaus ugdymo filosofinė paradigma* eksplikuoja alternatyvios ugdymo filosofijos metodologines nuostatas, kurios padeda ugdytiniui suvokti gyvenimo prasmę ir veikti tam tikroje socialinėje erdvėje.

SUMMARY

The module is intended for the first level study program. Before choosing this module, students must attend an introduction to philosophy, didactics and hodegetics, education history, and common development and social psychology courses. Module volume consists of 5 VPU, 7 ECTS credits. Class (contact) hours – Permanent (P) studies – 64/ Extended (E) studies -30 of which: lectures – P – 32/ E-12; seminars – P-16/ E-10; consultations – P-16/ E-8. Independent work – P-136/E-170.

Module is evaluated by the final exam, the exam is in written form, it's duration is 1,5 hours, taking into account independent tasks. During the exam students are presented with two questions. Evaluation criteria includes the necessary knowledge accumulation (evaluation coefficient – 0,2); creative application of knowledge (evaluation coefficient – 0,2), accomplished independent work: analysis of scientific literature and participation in discussions, preparation of the report (evaluation coefficient – 0,2); Innovative decision making (evaluation coefficient – 0,2), general competences (general coefficient – 0,2)

Module goals are to expand and deepen the educational philosophy in theoretical and practical manner, revealing their historical formation and features of development; encourage cognitive, functional, and common competences and encourage student continual development. The module will help students to understand, analyze, evaluate and give a sense of alternative education in the real philosophical paradigm of the pedagogical process.

Study module integrates the philosophical paradigm of education and teaching handling educational philosophy as constitution primordial sociability common relationships, to define their basic philosophical paradigms of educational functioning of the structural components and to highlight its axiological, ontological epistemological aspects. These aspects of social, economic, spiritual and cultural environment are constantly changing and are determined by the philosophy of education. Philosophical alternative education paradigm helps to reveal and highlight the existence of human personality and behaviour of individual business opportunity. In pluralistic society, a person as subject belongs to several social fields (family, educational institutions, workplace, public organizations, etc.). These fields imply different roles and activities, which often transform subjective reality.

In educational philosophy, human existence is perceived as a significant Cogito ego, which creates conditions for the construction of a new alternative education models, based on

philosophical insights of the realization of self-reflection via the use of personal identities and social recognition, dialogue with *Other* and others.

Tendentious critics of the contemporary holistic views of the society and modern and postmodern thinking in educational science and the assumptions of the educational process change strategies. A key task of an alternative education is to help person to become what he is able to be, in other words, self-actualization of socially relevant activities.

Developed module for Alternative Education philosophical paradigm emphasizes alternative educational philosophy of the methodology, which helps learner to understand the meaning of life and work in a particular social space.

Modulio reikalingumo pagrindimas

Šiuolaikinė sudėtinga ir nuolat besikeičianti socialinė-ekonominė bei kultūrinė-dvasinė visuomenės erdvė naujai modeliuoja alternatyvaus ugdymo sampratą, versdama atsisakyti tradicinio jos suvokimo. Pateiktoje jaunimo mokyklų *Galimybių studijoje* nurodyta, kad jaunimo mokyklos alternatyvų ugdymą įgyvendina pagal tris modelius: komunikacinį, produktyvaus mokymosi ir tinklinio bendradarbiavimo su socialiniais partneriais¹. Šie modeliai yra inovatyvūs, pagrįsti ugdymo paradigmos metodologiniais principais, o jų realizavimas sietinas su alternatyvaus ugdymo filosofine išvalga.

Gilinantis į alternatyvaus ugdymo koncepcijas, dažnai iškyla klausimas, kodėl filosofija ir alternatyvaus ugdymo mokslas yra taip glaudžiai susiję. Ši problema yra aktuali tiek įvairioms ugdymo teorijoms, tiek ir ugdymo praktikai. Suvokus ugdymo filosofiją kaip konstituojantį pirmą socialumą bei bendražmogiškuosius santykius, galima apibrėžti esminius alternatyvaus ugdymo filosofinės paradigmos struktūrinius komponentus bei išryškinti aksiologinius, ontologinius ir epistemologinius jos aspektus. Šie aspektai istorijos eigoje veikiami socialinės-ekonominės, dvasinės ir kultūrinės sanklodos, nuolat keitėsi ir formavo ugdymo filosofinius pagrindus.

Ugdymo filosofijoje žmogaus egzistavimo prasmės suvokimas apibrėžiamas kaip reikšmingas ir teisingai atliktas *ego cogito*, kuris sudaro prielaidas naujai konstruoti alternatyvaus ugdymo modelius, pagrįstus filosofinėmis prielaidomis, o jų realizavimui pasitelkti savirefleksiją, personalinių ir socialinių identitetų atpažinimą, dialogą su *Kitu* ir kitais, kuriame atsiskleidžia asmens vertybinė orientacija ir jo aspiracijos.

Ugdymo teorijos ir jų praktika yra glaudžiai susijusios su žmogaus prigimtimi bei socialiniais-etiniais visuomenės raidos aspektais. Filosofinė alternatyvaus ugdymo paradigma, kurioje šie aspektai susieti su žmogaus būtimi, atskleidžia, kaip asmuo reiškiasi pasaulyje bei visuomenėje pagal savo individualizacijos galimybes. Pliuralistinėje visuomenėje, kurioje susipynę įvairūs socialiniai laukai, kaip šeima, darbas, visuomeninės organizacijos, bendruomenės ir kt., asmuo, kaip subjektas, tuo pačiu metu gali priklausyti keliems socialiniams laukams. Daugiapriklausomybė socialiniams dariniams suponuoja asmeniui skirtingas veiklas ir elgsenas, neretai transformuodama subjektyvią tikrovę.

¹ Žr. Galimybių studijos „12–14 metų mokinių mokymo(si) didaktinės problemos ir jų sprendimo galimybės“ tyrimo ataskaita. – Vilnius, 2010. Internetinė prieiga: <http://www.alternatyvusugdymas.lt>.

Tendencinga šiuolaikinio holistinio požiūrio į visuomenę kritika ir modernaus bei postmodernaus mąstymo prielaidos edukologijos moksle keičia ugdymo proceso strategijas. Alternatyvaus ugdymo esminis uždavinys – padėti žmogui tapti tuo, kuo jis geba būti, kitaip tariant, aktualizuotis socialiai reikšmingoje veikloje.

Parengtas modulis *Alternatyvaus ugdymo filosofinė paradigma* eksplikuoja alternatyvios ugdymo filosofijos metodologines nuostatas, kurios padeda ugdytiniui suvokti gyvenimo prasmę ir veikti tam tikroje socialinėje erdvėje.

Dalyko modulio aprašas

Dalyko modulio kodas <i>(Course unit code)</i>	Bus suteiktas registruojant į DB
Dalyko modulio pavadinimas <i>(Course unit title)</i>	Alternatyvaus ugdymo filosofinė paradigma
Dėstytojo(-jų) pedagoginis vardas, vardas ir pavardė <i>(Name and title of lecturer)</i>	Prof., habil. (hp) dr. Dalia Marija Stančienė
Katedra, centras <i>(Department, center)</i>	
Fakultetas, padalinys <i>(Faculty.....)</i>	
Dalyko sando lygis <i>(Level of course)</i>	Pirmos pakopos
Semestras <i>(Semester)</i>	Rudens Pavasario <u>Rudens ir pavasario</u>
ECTS kreditai <i>(ECTS credits)</i>	7
VPU kreditai <i>(VPU credits)</i>	5

Auditorinės valandos <i>(Hours)</i>	Iš viso dalyko 64(N) 30(I)
	Paskaitų – 32(N) 12(I)
	Seminarų – 16(N) 10(I)
	Pratybų – nėra
	Savarankiško darbo – 136(N) 170(I)
	Konsultacijų – 16(N) 8(I)
Reikalavimai <i>(Prerequisites)</i>	Studentai turi būti išklausę filosofijos įvadą, didaktikos ir hodegetikos, pedagogikos istorijos, bendrosios ir raidos bei socialinės psichologijos kursus.
Dėstomoji kalba <i>(Language of instruction)</i>	Lietuvių
Dalyko modulio tikslai ir numatomi gebėjimai <i>(Objectives and learning outcomes)</i>	<p>Pagrindinis modulio tikslas: plėsti ir gilinti alternatyvios ugdymo filosofijos teorines bei praktines žinias, išryškinti jos formavimosi istorinę raidą ir ypatumus, ugdyti kompetencijas, skatinant studentus jas nuolat tobulinti.</p> <p>Studijuojant šį modulį ugdomos pažintinės, funkcinės ir bendrosios kompetencijos:</p> <p>Pažintinės kompetencijos:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Atrasti ir kūrybiškai taikyti moksliniais tyrimais paremtas naujausias žinias alternatyvaus ugdymo filosofinėje išvalgoje. <p>Funkcinės kompetencijos:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Atpažinti alternatyvaus ugdymo filosofinę paradigmą įvairiuose alternatyvaus ugdymo modeliuose, ją analizuoti ir vertinti bei šios analizės pagrindu priimti inovatyvius sprendimus. <p>Bendrosios kompetencijos:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Formaliosios kognityvinės: gebėti analitiškai, kritiškai mąstyti ir kūrybiškai spręsti problemas; nustatyti aksiologines nuostatas alternatyvaus ugdymo procese;

	<p>naudotis informacinėmis technologijomis, gebėti mokytis ir kt.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Asmeninės kompetencijos: a) veiklos atžvilgiu: būti atsakingam, inovatyviam, kruopščiam ir kt.; b) savęs atžvilgiu: būti sąžiningam, iniciatyviam, savikritiškam, savarankiškam, pasitikėti savimi ir kt. • Socialinės kompetencijos: būti komunikabiliam, tolerantiškam, korektiškai bendrauti, gebėti dirbti grupėje, gebėti vadovauti, gebėti valdyti transakcinius ryšius, būti versliam, socialiai aktyviam ir kt. • Etinės kompetencijos: gebėti laikytis priimtų elgesio ir bendravimo normų.
<p>Dalyko modulio turinys <i>(Course unit content)</i></p>	<p>Studentai supažindinami su alternatyvios ugdymo filosofijos tikslu, objektu ir uždaviniais, filosofinių ugdymo paradigmu kaita ir jų transformacijomis. Paskaitose ir seminaruose analizuojamos pagrindinės sąvokos ir terminai, išryškunami skirtingi jų vartojimo būdai įvairiuose teoriniuose bei praktiniuose alternatyvaus ugdymo diskursuose; aptariamas alternatyvaus ugdymo filosofinis funkcionavimo mechanizmas ir specifinė jo raiška edukaciniame procese.</p> <p>Paskaitose gvildenami pagrindinių ugdymo filosofijos teorijų (idealizmo, realizmo, pragmatizmo, rekonstrukcionizmo, egzistencializmo, bihevizmo, analitinės filosofijos) ir jų kilmės (metafizinės, sociologinės, natūralistinės) bei prigimties (objektyvistinės, subjektyvistinės, intersubjektyvistinės) aspektai ir jų ryšys su alternatyvaus ugdymo filosofine paradigma. Aptariami alternatyvaus ugdymo normų pagrindimo būdų (autoriteto, teksto, tradicijos, teisės, diskurso ir kt.), aksiologinio mąstymo tradicijų (klasikinio spiritualizmo, klasikinio natūralizmo, aksiologinio absoliutizmo, aksiologinio reliatyvizmo) vaidmuo formuojant asmenybę.</p> <p>Seminaruose, apibrėžus alternatyvaus ugdymo filosofinę</p>

	<p>paradigmą, kaip konstituojančią asmens socialumą, pagrindinis dėmesys skiriamas bendražmogiškiems santykiams ir jų formavimui. Tokiu būdu sustiprinama filosofinė nuostata, suteikianti metodologinį pagrindimą alternatyvaus ugdymo proceso realizavimui ir konkrečios ugdymo institucijos edukacinei veiklai.</p>
<p>Pagrindinės literatūros sąrašas <i>(Reading list)</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Noddinngs N. Philosophy of Education. Stanford University, 1998. 2. McLaughlin T. H. Šiuolaikinė ugdymo filosofija. Demokratiškumas, vertybės, įvairovė. Kaunas: Technologija, 1997. 3. Nagel Th. Mortal questions. New York: Cambridge University Press, 1985. 4. Ozmon H. A Challenging ideas in education. Minneapolis Burgess Publ. Co, 1967. 5. Wojtyla K. Asmuo ir veiksmas. Vilnius: Aidai, 1997. 6. Decker F. Walker, Jonas F. Soltis. Curriculum and aims. New York: Teathers College Press, 1997. 7. Illich I. Deschooling Society. New York: Harper and Row, 1971. 8. Illich I. Disabling Professions. London and New York: Maryon Boyars, 1977. 9. The Challenges of Ivan Illich. Eds. Hoinacki L., Mitcham C. New York: University of New York Press, 2002. 10. Bourdieu P. Wacquant L. J. D. Įvadas į refleksyviają sociologiją. Vilnius: Baltos lankos, 2003. 11. Kritinio mąstymo ugdymas: teorija ir praktika/ sudarė Daiva Penkauskienė; [tekstus iš anglų kalbos vertė Vida Bėkštienė]. Vilnius: Garnelis, 2001. 12. Foucault M. Diskurso tvarka. Vilnius: Baltos lankos, 1998. 13. Petty G. Įrodymais pagrįstas mokymas. Vilnius: Tyto alba, 2008.

	<p>14. Dawey J. The school and society. Chicago and London: The University of Chicago press, 1990.</p> <p>15. Rumpf J. Rėkia, pešasi, viską gadina. Kaip elgtis su agresyviais vaikais. Kaunas: Šviesa, 2004.</p> <p>16. Almonaitienė J. Kūrybingumo ir inovacijų psichologija. Kaunas: Technologija, 2006.</p> <p>17. Hargreaves A. Mokymas žinių visuomenėje. Švietimas nesaugumo amžiuje. – Vilnius: Homo liber, 2008.</p> <p>18. Targamadžė V. Alternatyvios bendrojo lavinimo mokyklos samprotavimo erdvės ir kriterijų brėžtis. // Logos Nr. 53, 2007, p.: 180–190.</p>
<p>Papildomos literatūros sąrašas</p>	<p>1. Arendt H. Tarp praeities ir ateities. Vilnius: Aidai, 1995.</p> <p>2. Foucault M. Diskurso tvarka. Vilnius: Baltos lankos, 1998.</p> <p>3. Girnius J. Žmogaus problema technikos amžiuje. Vilnius: Aidai, 1998.</p> <p>4. Maceina A. Raštai, t. 8. Pedagogikos filosofija. Vilnius: Mintis, 2002.</p> <p>5. Habermas J. Modernybės filosofinis diskursas. Vilnius: Alma littera, 2002.</p> <p>6. Stančienė D. M., Žilionis J. Ankstyvoji scholastika: ugdymo filosofiniai pagrindai XI–XII a. Vilnius: VPU, 2008.</p> <p>7. Barkauskaitė M. Paauglių tarpusavio santykių sociopedagoginė dinamika. Habilitacinio darbo santrauka. Vilnius, 2000.</p> <p>8. Barkauskaitė M., Židonienė R. SOS Vaikų kaimų Lietuvoje draugija. Paauglys dabartinėje visuomenėje. Vilnius, 2001.</p> <p>9. Bennett Andy, Cieslik Mark and Miles Steven, (eds). Researching Youth. Palgarve macimilan, 2003.</p> <p>10. Bruzgelevičienė R. Lietuvos švietimo kūrimas 1988–1997. Vilnius, 2008.</p>

	<ol style="list-style-type: none"> 11. Child Care Policy. Internetinė prieiga: Gordon Cleveland, Michael Krashinsky – 2001 – Social Science – 416 p. http://www.policyalmanac.org/social_welfare/childcare.shtml. 12. Duoblienė, L. Mokymas mąstyti postmodernios filosofijos požiūriu. // Acta paedagogica Vilnensia. Nr. 9. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2002. 13. Duoblienė L. Šiuolaikinė ugdymo filosofija: Refleksijos ir dialogo link (Mokymo priemonė aukštosioms mokykloms). Vilnius: Tyto Alba, 2006. 14. Fisher, J.E. Philosophy of Educology. Pedagogika. Vytauto Didžiojo Universiteto leidykla, Kaunas. Lithuania, 2005. 15. Giddens, A. Modernybė ir asmens tapatumas. Asmuo ir visuomenė vėlyvosios modernybės amžiuje. Vilnius: Pradai, 2000. 16. Hargreaves A., Fink D. Tvarioji lyderystė Ar tam, ką kuriate, lemta išlikti ? The book 2008. 17. Kvieskienė G. Pozityvioji socializacija. Vilnius, 2005. 18. Lukšienė M. Jungtys. Vilnius: Alma littera, 2000. 19. Mažeikis, G. Postmoderni pragmatinė edukologija: teorinės prielaidos ir modeliai. // Acta paedagogica Vilnensia. Nr. 16, 2006. 20. Monitoring and Evaluating Child Protection Policies. Internetinė prieiga: http://www.unicef.org/violencestudy/arabic/pdf/CP%20Manual%20%20Stage%. 21. Vaiko gerovės specialistų, dirbančių su socialinės atskirties vaikais, profesinių-pedagoginių kompetencijų tobulinimo modulių sukūrimas bei įgyvendinimas. Mokymų metodinė medžiaga. 1, 2 knygos. Vilnius, 2007.
Mokymo metodai <i>(Teaching methods)</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Teikiamieji metodai: akademinė paskaita, didaktinis pokalbis, konsultacijos, demonstravimas ir literatūros naudojimas.

	<p>2. Atgaminamieji metodai: atpasakojimas ir tikrinamasis pokalbis.</p> <p>3. Seminarų metodai: kontekstiniai seminarai (komentavimas, aiškinimas); kūrybiniai seminarai (mokslinių problemų ir hipotezių kėlimas, tikrinimas ir įrodymas).</p> <p>4. Euristiniai metodai: euristinis pokalbis, diskusija, loginiai įrodymai, paieškos.</p> <p>5. Tiriamieji metodai: darbas su moksline literatūra ir šaltiniais; tyrimo rezultatų apiforminimas (pranešimas, referatas, straipsnis ir kt.).</p>
Lankomumo reikalavimai <i>(Attendance requirements)</i>	Privaloma lankyti seminarus, kuriuose atsiskaitomos individualiai parengtos užduotys. Teorinių paskaitų lankymas į vertinimą neįeina.
Atsiskaitymo reikalavimai <i>(Assessment requirements)</i>	Baigiamasis egzaminas raštu. Atsakymai į du klausimus. Trukmė – 1,5 val.
Vertinimo kriterijai <i>(Assessment methods)</i>	<p>1. Reikiamų žinių sukaupimas. (Vertinimo koeficientas– 0,2)</p> <p>2. Žinių kūrybinis taikymas. (Vertinimo koeficientas – 0,2)</p> <p>3. Atliktos savarankiško darbo užduotys: mokslinės literatūros analizavimas, dalyvavimas diskusijose, pranešimo parengimas. (Vertinimo koeficientas – 0,2)</p> <p>4. Inovatyvaus sprendimo priėmimas (vertinimo koeficientas – 0,2)</p> <p>5. Bendrosios kompetencijos (Vertinimo koeficientas – 0,2).</p>
Aprobuota katedros	200
Patvirtinta Studijų programos komiteto	200

Rekomendacijos studijų modulio *Alternatyvaus ugdymo filosofinė paradigma* įgyvendinimui

Studijų modulio paskirtis yra supažindinti studentus su alternatyvaus ugdymo filosofine paradigma, padėti jiems ugdytis ir tobulinti kompetencijas, kurios siejamos su alternatyviu ugdymu jaunimo mokykloje.

Studijų modulis integruoja filosofinę ir edukologinę ugdymo paradigmą. Modulis padės studentui suvokti, analizuoti, vertinti ir įprasminti alternatyvaus ugdymo filosofinę paradigmą realiame pedagoginiame procese.